

Qılncdan ulu qüvvət – mədəniyyət!

“Azərbaycan mədəniyyəti – 2040”: Milli kimliyin strateji yol xəritəsi

Prezident İlham Əliyevin 14 yanvar 2026-cı il tarixli sərəncamı ilə təsdiq edilən “Azərbaycan mədəniyyəti – 2040” Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Konsepsiyası” müasir dövrdə ölkəmizin dinamik inkişaf yolunda mədəniyyət amilini strateji müstəvidə diqqətə çatdıran tarixi önəmli sənəddir. Bu konsepsiya mədəniyyət sahəsinin inkişafını hədəfləyən strateji proqram olmaqla bərabər, həm də dövlət suverenliyinin, milli kimliyin və azərbaycançılıq ideologiyasının mədəni əsaslar üzərində möhkəmləndirilməsinə xidmət edən uzunmüddətli yol xəritəsidir.

Qeyd edək ki, müasir dünyada mədəniyyət təkcə irs və ənənələrin qorunması ilə məhdudlaşmır. O, cəmiyyətlərin daxili dayanıqlılığını və xalqların global rəqabətdə mövqeyini müəyyən edən əsas amillərdən biri kimi diqqət çəkir. Bu baxımdan “Azərbaycan mədəniyyəti – 2040” Konsepsiyası regional və global çağırışlar fonunda mədəniyyəti milli inkişafın aparıcı sütunlarından biri olaraq təsdiq edir.

Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün və dövlət suverenliyinin tam bərpası ölkənin siyasi, iqtisadi və sosial həyatında olduğu kimi, mədəniyyət siyasətində də keyfiyyətə yeni mərhələnin başlanğıcını şərtləndirib. Vətən müharibəsindən sonra işğal dövründə məqsədli şəkildə məhv edilən, təhrif olunan və mənim-sənیلən tarixi-mədəni irsin bərpası mədəni məsələ olmaqla yanaşı, dövlətçilik və milli təhlükəsizlik məsələsi kimi daim diqqətdə saxlanılıb.

Bu mərhələdə mədəniyyət siyasətinin ideoloji dayacağı Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin formalaşdırdığı azərbaycançılıq məfkurəsidir. Azərbaycançılıq milli kimliyi etnik, dini və regional fərqlərdən üstün tutaraq vahid dövlətçilik şüurunda birləşdirən ideoloji platformadır. “Azərbaycan mədəniyyəti – 2040” Konsepsiyası da məhz bu ideologiyani müasir çağırışlara uyğun şəkildə mə-

dəni siyasətin mərkəzinə yerləşdirir.

Konsepsiya global mədəni transformasiyalar, rəqəmsallaşma, urbanizasiya, miqrasiya prosesləri və yeni kommunikasiya mühitləri nəzərə alınmaqla hazırlanmışdır. Sənədin əsas məqsədi Azərbaycanın milli kimliyinə söykənən müasir mədəniyyət modelinin yaradılması, inkişafı və 2040-cı ilədək beynəlxalq mədəni inteqrasiyanın genişləndirilməsidir.

Sənəd mədəniyyət sahəsində fəaliyyətə vahid, sistemli və dayanıqlı yanaşmanı gerçəkləşdirir, mədəniyyət siyasətinin dövlət idarəçiliyi, sosial-iqtisadi inkişaf, təhsil, elm və innovasiyalarla üzvi əlaqəsini qurur. Bu yanaşma mədəniyyəti dövlətin digər strateji prioritetlərindən ayrı deyil, onlarla qarşılıqlı təsirdə olan canlı sistem kimi təqdim edir.

Müasir dövrdə insan kapitalı dövlətlərin əsas rəqabət üstünlüyüdür. Bu kapitalın keyfiyyəti isə bilavasitə mədəni mühitdən, yaradıcı düşüncədən və intellektual inkişafdan asılıdır. Sağlam mədəni və yaradıcı həyat tərzini fərdin potensialının üzə çıxmasında, sosial məsuliyyətin formalaşmasında və innovativ düşüncənin təşviqində mühüm rol oynayır.

Konsepsiyada mədəniyyətin həyat tərzinin ayrılmaz hissəsinə çevrilməsi əsas prioritetlərdən biri kimi müəyyən edilir. Bu, mədəniyyətin yalnız bayram və tədbirlər

çərçivəsində deyil, eyni zamanda, gündəlik davranışda, ünsiyyətdə, bilik əldə etmə prosesində və sosial münasibətlərdə fəal rol alması deməkdir. Beləliklə, mədəniyyət sosial ədalətə əsaslanan, inklüziv və dinamik cəmiyyətin formalaşmasında mühüm vasitəyə çevrilir.

Xatırladaq ki, qloballaşma mədəniyyətlərarası qarşılıqlı təsiri gücləndirməklə yanaşı, milli kimliklər üçün ciddi çağırışlar yaradır. “Azərbaycan mədəniyyəti – 2040” Konsepsiyası da bu çağırışlara cavab olaraq milli-mənəvi dəyərlərin qorunmasını və inkişafını prioritet kimi müəyyənləşdirir. Azərbaycan dili, tarixi şüur, milli həmrəylik, tolerantlıq və dövlətçilik ənənələri adıçəkilən konsepsiyanın ideoloji əsasını təşkil edir.

Eyni zamanda, sənəd qapalı mədəniyyət modelini deyil, açıq və dialoqa əsaslanan mədəni siyasətin həyata keçirilməsini şərtləndirir. Azərbaycan mədəniyyətinin beynəlxalq mədəni mübadilədə fəal iştirakı, mədəni diplomatiyanın genişləndirilməsi və yaradıcı sənayelərin inkişafı bu siyasətin əsas prinsipləridir.

Konsepsiyanın uğurla həyata keçirilməsi üçün mədəniyyət sahəsində normativ-hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi və idarəetmə mexanizmlərinin müasirləşdirilməsi zəruri hesab edilir. Dövlət, özəl sektor və vətəndaş cəmiyyəti institutları arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsi mədəniyyətin dayanıqlı inkişafının əsas şərtlərindən biridir. Bu kontekstdə mədəni və yaradıcı sənayelər xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Kino, musiqi, dizayn, nəşriyyat, audiovizual media və digər sahələr həm mədəni dəyər yaradır, həm də iqtisadi inkişaf və məşğulluq baxımından mühüm potensiala malikdir.

Konsepsiya Azərbaycan dilini, davra-

nış və bilgi mədəniyyətini, ədəbiyyatı, incəsənəti və mədəni irsi mədəniyyətin əsas sahələri kimi müəyyən edir. Bu sahələr milli kimliyin qorunması və gələcək nəsillərə ötürülməsi baxımından strateji önəm daşıyır. “Azərbaycanın mədəniyyət dəyərləri” anlayışı isə milli-mənəvi dəyərlərlə yanaşı, hüququn aliliyi, ədalətlik, bərabərlik, azadlıq və digər ümumbəşəri dəyərləri özündə birləşdirir. Bu yanaşma milli və universal dəyərlər arasında harmoniyanın gerçəkləşməsinə xidmət edir.

Konsepsiyanın icrası 2026–2030, 2031–2035 və 2036–2040-cı illəri əhatə edən 3 mərhələdə nəzərdə tutulur. Hər mərhələ üzrə tədbirlər planlarının əvvəlki mərhələnin nəticələrinin qiymətləndirilməsi əsasında hazırlanacağı bildirilir. Belə bir yanaşmanın, eyni zamanda, çevik idarəetmə və səmərəli monitorinq mexanizmlərinin tətbiqinə əlverişli şərait yaradacağı da gözlənilir. Bu çərçivədə Azərbaycan dilinin və ədəbiyyatının inkişafı, mədəni və təbii irsin qorunması, incəsənət və audiovizual sənayenin inkişafı, davranış və bilgi mədəniyyətinin gücləndirilməsi, eləcə də mədəni və yaradıcı sənayelərin təşviqi üzrə dövlət proqramlarının hazırlanması da planlaşdırılır.

Konsepsiyanın mühüm hədəflərindən biri Azərbaycanın tarixi coğrafiyasına mədəni qayıdışın gerçəkləşdirilməsi, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə dağıdılmış mədəni irsin bərpası və mədəni həyatın canlandırılmasıdır. Azərbaycan dilinin birləşdirici regional rolunun gücləndirilməsi isə milli həmrəyliyin və mədəni inteqrasiyanın əsas prinsiplərindən biri kimi çıxış edir.

2003–2025-ci illər ərzində mədəniyyət sahəsində həyata keçirilən siyasət “Azər-

baycan mədəniyyəti – 2040” Konsepsiyası üçün möhkəm institusional və ideoloji baza formalaşdırıb. Bu dövrdə mədəniyyət infrastrukturunu genişləndirilib, kino və teatr sahəsində dövlət dəstəyi gücləndirilib, beynəlxalq festivallar və mədəniyyət günləri təşkil olunub. Qobustan, Şəki, Hirkan meşələri və Xınalıq Köç yolu kimi irs nümunələrinin UNESCO səviyyəsində tanınması ilə Azərbaycanın mədəni irsinin global əhəmiyyəti təsdiqlənib. Azərbaycanın 24 qeyri-maddi mədəni irs nümunəsinin UNESCO siyahılarına daxil edilməsi isə milli mədəniyyət siyasətinin uğurlu nəticəsi kimi tarixə yazılıb.

Beləliklə, “Azərbaycan mədəniyyəti – 2040” Konsepsiyası mədəniyyəti milli inkişafın strateji dayacağına çevirən, suverenliyin mədəni ölçüsünü möhkəmləndirən və gələcək nəsillər üçün dayanıqlı mədəni mühit yaradan fundamental sənəddir. Bu konsepsiyanın ardıcıl və səmərəli icrası Azərbaycanı regional və global miqyasda mədəni güc mərkəzi kimi mövqeni gücləndirəcək, milli kimliyin qorunması ilə müasir inkişaf arasında sağlam tarazlığı təmin edəcək.

Azərbaycan mədəniyyətinin müasir modeli global çağırışlara cavab verməklə yanaşı, milli-mənəvi dəyərlərin qorunub saxlanılmasını gerçəkləşdirəcək. Bu məqsədlə konsepsiya milli mədəniyyətə yeni strateji baxışı şərtləndirir. Sənədin uğurla həyata keçirilməsi və müasir mədəniyyət modelinin işlək olması üçün normativ-hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi, idarəetmə formasının, müasir sosial-iqtisadi yanaşmanın və ahəngdar fəaliyyətin təmin edilməsi zəruridir.

V.BİNYATOĞLU
XQ